

DOI 10.31718/2077-1096.21.3.255

УДК:61(071)+378.183

Назаренко С. М., Костенко В. О., Акімов О. Є., Денисенко С. В., Соловійова Н. В.

ВПЛИВ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ ПДМУ НА ФОРМУВАННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Полтавський державний медичний університет

Науково-дослідницька робота студентів є однією з найважливіших форм навчального процесу, що формує якісно новий рівень освіти. Україна має нормативно-правову базу, що забезпечує якісне проведення науково-дослідної роботи, яка повинна задовольнити потреби майбутніх спеціалістів в інтелектуальному та професійному розвитку та підвищити їх професійну компетентність. Розвиток науково-дослідницької роботи забезпечується систематизацією теоретичних і практичних знань з медицини як системи сукупних знань, допомогою студентам в оволодінні методикою наукового пошуку і розвитку навичок дослідницької роботи, підвищення наукової активності та здібностей. Досвід Полтавського державного медичного університету переконливо доводить, що найбільш ефективним засобом підвищення якості підготовки являється активне залучення широкого кола студентів до науково-дослідницької роботи. Роль наукового пізнання у вищій освіті є визначальною, оскільки активна участь професорсько-викладацького складу у виконанні науково-дослідної роботи дає можливість включення останніх досягнень наукової думки в навчальний процес. Наукова робота дає можливість розкриття інтелектуального потенціалу як студента, так і викладача, внести свою частку в дослідження проблем медицини, оволодіти методами наукового пізнання і усвідомити важливість такої діяльності в підвищенні своєї конкурентоздатності на ринку праці. Результатом усього є формування систематизації професійної інформації, поглиблення і розширення отриманих на кафедрі знань і умінь. Особливістю патолофізіології являється її тісний зв'язок з теоретичними і клінічними дисциплінами, що відображається на реалізації науково-дослідницької роботи студентів на кафедрі. Освоюючи ази наукового пізнання у студентів з'являється необхідність поглибленого вивчення окремих аспектів через експеримент. Проведення досліджень направлено на формування у студента не тільки системності знань, а й етико-деонтологічних основ діяльності майбутніх лікарів та науковців. В основі успішності науково-дослідницької роботи лежить тісна співпраця студента і викладача. Ця взаємодія дозволяє правильно оцінити актуальність, раціонально сформулювати мету та адекватно спланувати і провести сам експеримент для отримання первинних даних та їх узагальнення. Це дозволяє кафедрі вже не перший рік мати високий рейтинг з студентської науково-дослідницької роботи серед неклінічних кафедр університету.

Ключові слова: науково-дослідницька робота студентів, професійна компетентність, клінічне мислення, вищий медичний навчальний заклад, патолофізіологія.

Сучасна медична наука є багатогранною, складною галуззю теоретичних та прикладних знань, що швидко розвивається. Але наука не може перетворитись в безпосередню продуктивну силу без комплексної системи освіти. У зв'язку з ускладненням і удосконаленням медичної освіти все більше потрібно кваліфікованих фахівців, які володіють основами наукового пізнання та методами дослідження. В цьому контексті однією з найважливіших форм навчального процесу є науково-дослідницька робота студентів, що формує якісно новий рівень освіти та сталий розвиток наукової думки.

Україна має сформовану нормативно-правову базу, що забезпечує якісне проведення науково-дослідної роботи студентів та регулюється такими законодавчими документами, як Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», «Національна доктрина розвитку освіти», Закони України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» та ін. Ними регламентується науково-дослідна робота студентів, що повинна задовольнити потреби майбутніх спеціалістів в інтелектуальному та професійному розвитку і на основі цього підвищити професійну компе-

тентність та конкурентоспроможність на ринку праці [1,2].

Не підлягає сумніву необхідність оволодіння студентами методами наукової діяльності та пізнання. Вона викликана насамперед тим, що науково-технічний розвиток, збільшуючи обсяг наукової інформації, обумовлює старіння раніше набутих знань, і навіть вступає в конфронтацію з існуючими догмами та теоріями. В зв'язку з цим, напевно, слід згадати В. Вернадського, який, характеризуючи роботу викладача в «Листах про вищу освіту» (1913 р.), робив акцент на тому, що: «У вищій школі наукова робота така ж важлива, як і навчальна, і з цією останньою взаємопов'язана і переплетена... Лише поступово, усвідомлення нерозривності наукової роботи з правильно поставленим викладанням, стає пануючим в академічному середовищі» [3].

Мета публікації: розкрити зміст і необхідність науково-дослідницької роботи студентів в системі вищої освіти та проаналізувати специфіку організації науково-дослідницької діяльності на кафедрі патолофізіології, як складової позааудиторної навчальної роботи студентів у вищих медичних навчальних закладах.

Основним завданням класичної медичної освіти є формування у студента клінічного мислення, без якого практично неможлива професійна діяльність лікаря. Це поняття є основною компетенцією, яка повинна сформуватись у студента в процесі навчання. Його досить ясно охарактеризував професор Л. Б. Лихтерман: «Клиническое мышление врача есть способность охватить, проанализировать и синтезировать все данные о больном, полученные различными путями, при одновременном сравнении с ранее встречавшимися наблюдениями, книжными знаниями и интуицией (опытом) для установления индивидуального диагноза, прогноза и тактики лечения» [4]. Це визначення за усіма істотними ознаками аналогічно визначенню мислення наукового, з чого слід зробити висновок, що формування та розвиток дослідницьких навиків не повинно ставати надбанням лише тих студентів, які збираються стати науковцями. Науковий підхід до розуміння будь-якої проблеми – це цінний методологічний досвід для кожного майбутнього лікаря [5].

Повноцінний розвиток науково-дослідницької роботи студентів у вищих медичних навчальних закладах забезпечується систематизацією теоретичних і практичних знань з дисциплін, глибоким і більш повним розкриттям медицини як системи сукупних взаємопов'язаних знань, допомогою молодим дослідникам в оволодінні методикою наукового пошуку та розвитку навичок самостійної дослідницької роботи, підвищення власної наукової активності, наукових здібностей.

Багаторічний досвід різних вищих медичних навчальних закладів, в тому числі і ПДМУ, переконливо доводить, що найбільш ефективним засобом підвищення якості підготовки спеціалістів являється активне залучення широкого кола студентів до організованої, методично вивіреної науково-дослідницької роботи за умови її тісного зв'язку з навчальним процесом і практичною діяльністю. Роль наукового пізнання у вищій освіті є визначальною, оскільки активна участь професорсько-викладацького складу у виконанні науково-дослідної роботи за тематикою, що безпосередньо пов'язана з профілем підготовки майбутнього фахівця, дає широкі можливості органічного включення останніх досягнень наукової думки в навчальний процес [5]. Наукова робота дає можливість розкриття інтелектуального потенціалу як студента, так і викладача, внести свою посильну частку в дослідження актуальних проблем медичної науки, оволодіти методами наукового пізнання і, що головне для студента, усвідомити важливість такої діяльності для підвищення своєї конкурентоздатності на ринку праці. Для того, щоб ця робота проводилась протягом усього періоду навчання, необхідно постійно підтримувати інтерес до дослідження та стимулювати цю діяльність.

В той же час система науково-дослідної роботи, як складової професійної підготовки, має бути спрямована на формування особистості майбутнього лікаря, які, використовуючи набуті у вищій школі проєктувальні (уміння планувати будь-який вид роботи), адаптаційні (уміння застосувати даний план у конкретних умовах), організаційні, мотиваційні, комунікативні, пізнавальні уміння також підвищать свою конкурентоспроможність на ринку праці [6].

Варто зазначити щодо структури науково-дослідницької роботи студентів у вищому медичному навчальному закладі, як організаційній, методологічній і практичній дефініціям творчого процесу [7]. Поняття науково-дослідницької роботи включає в себе дві взаємопов'язані складові даного процесу:

1. Навчання майбутніх лікарів елементам дослідницької діяльності, організації та методикам наукової творчості.

2. Наукові дослідження, що здійснюються під керівництвом досвідчених викладачів, забезпечують навчання та формування у студентів таких основних професійних навиків:

- вміти аналізувати за певною тематикою дані наукової літератури та епідеміологічних показників;

- досконало володіти навичками застосування інформаційно-комунікаційних технологій;

- мати навички підготовки рефератів, доповідей, презентацій з наукових проблем, що досліджуються;

- брати посильну участь, в залежності від курсу навчання, у вирішенні поставлених науково-дослідних і організаційних завдань з діагностики, лікування, моніторингу та профілактики досліджуваних патологій;

- вміти використовувати в ході досліджень методи статистичного аналізу і доказової медицини;

- формувати самостійність професійного мислення: здатність до професійного саморозвитку, самореалізації, розвиваючи пізнавальні здібності, самостійність, активність, творчу ініціативу, відповідальність та організованість.

Результатом усього вищеперерахованого є формування систематизації професійної інформації, закріплення, поглиблення і розширення отриманих на кафедрі теоретичних знань і практичних умінь.

Особливістю патофізіології, як прикладної дисципліни, являється її тісний зв'язок і з теоретичними і з клінічними дисциплінами, що вивчають студенти. З одного боку вона узагальнює набуті базові теоретичні знання із структури та функціонування людського організму, а з іншого – формує загальні уявлення та принципи патологічних станів організму, підводячи цим студентів до розуміння окремих патологічних проявів при певних захворюваннях. Такий методологічний підхід до викладання патофізіології забезпечує предмету особливе місце в

системі підготовки лікарів, закладає основи формування у студентів клінічного мислення [8].

Це в свою чергу відображається на особливостях реалізації науково-дослідницької роботи студентів на кафедрі патофізіології. Студенти, послідовно починаючи засвоєння з методологічних підходів, що лежать в основі пізнання патології та загальних патологічних процесів, переходять до вивчення на цьому заділі патології окремих органів та систем. Це приводить до формування розуміння, що в основі пізнання патології лежить експеримент. Тому, освоюючи ази експериментального пізнання в аудиторний час, у студентів з'являється необхідність більш глибокого вивчення окремих аспектів через експеримент, що і приводить їх на шлях науково-дослідницької роботи. Проведення експериментальних досліджень направлено на стимуляцію пізнавальної наукової діяльності та формування у студента не тільки системності знань, але й етико-деонтологічних основ діяльності майбутніх лікарів та науковців.

В основі успішності науково-дослідницької роботи студентів на кафедрі базовою основою є тісна співпраця студента та викладача. Тільки взаємодія з викладачем дозволяє студенту правильно оцінити актуальність, раціонально сформулювати мету роботи, та адекватно спланувати і оптимально провести сам експеримент для отримання первинних даних та їх узагальнення.

Такий підхід дозволяє кафедрі уже не перший рік мати високий рейтинг з студентської

науково-дослідницької роботи серед неклінічних кафедр університету.

References

1. Zmist ta structura naukovo-doslidnyh'koi dial'nosti studentiv (Ukrainian) [Internet]. Available from: <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00030363.html>.
2. Naukovo-doslidna robota studentiv (Ukrainian) [Internet]. Available from: <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00036363.html>.
3. Naukovo-doslidna robota studentiv ta shla'hy i'i' udoskonalenna' (Ukrainian) [Internet]. Available from: <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00030394.html>.
4. Lihterman I.B. Chto takoe klinicheskoe myshlenie. Razmyshleniya opytnogo vracha [What is clinical thinking. Reflections of an experienced doctor]. Medicinskaja gazeta. 2000; 41:2-6. (Russian).
5. Terent'ev IG, Abelevich AI, Svetozarskijj SN. Nauchnyi potencial studenta medicinskogo vuza [Scientific potential of a student of a medical university]. Vyssheje obrazovanije v Rossiji. 2000; 12:120-124. (Russian).
6. Zelensova LV, Shilko VI, Nikolina EV, Myshinskaja OI. Nauchno-issledovatel'skaja robota studentov meditsinskogo universiteta v sisteme formirovanija profesional'nyh kompetensij [Research work of students of a medical university in the system of forming professional competencies]. Vesnic Ural'skogo gosudarstvennogo meditsinskogo universiteta. 2018; 2(1):71-73. (Russian).
7. Sabadyshyn R, Ryhkovskij V. Naukovo-doslidna robota studentiv vych'uh medychnyh navchal'nyh zakladiv I-II rinviv akredytasiji jak skladova jih'noi profesijnioi kompetentnosti ta konkurentnospromohnosti na rynku prasi [Research work of students of higher medical educational institutions of I-II levels of accreditation as a component of their professional competence and competitiveness in the labor market]. Visnik naukovodoslidnyh robit ta uzagal'nennja peredovogo dosvidu vykladachiv vyschyh medychnyh navchal'nyh zakladiv I-II rinviv akredytasiji Kirovograds'kogo region 2009; 1:112-116. (Ukrainian).
8. Akimov OYe, Kostenko VO. Optimizatsiya vykladannya dystsyplyny «Patofiziolohiya» iz urakhuvannjam vyklykiv suchasnosti [Optimization of teaching the discipline "Pathophysiology" taking into account the challenges of today]. Suchasna medychna osvita: metodolohiya, teoriya, praktyka [Modern medical education: methodology, theory, practice]: materialy Vseukrayins'koyi navchal'no-naukovoyi konferentsiyi z mizhnarodnoy uchastyu, Ukraine, Poltava, 19 March 2020 g.; Poltava: UMSA; 2020. P. 7–8. (Ukrainian).

Реферат

ВЛИЯНИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ НА КАФЕДРЕ ПАТОФИЗИОЛОГИИ ПГМУ НА ФОРМИРОВАНИЕ ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Назаренко С. Н., Костенко В.А., Акимов О.Е., Денисенко С.В., Соловьева Н.В.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа студентов, профессиональная компетентность, клиническое мышление, высшее медицинское учебное заведение, патофизиология.

Научно-исследовательская работа студентов является одной из важнейших форм учебного процесса, которая формирует качественно новый уровень образования. Украина имеет нормативно-правовую базу, обеспечивающую качественное проведение научно-исследовательской работы, которая должна удовлетворить потребности будущих специалистов в интеллектуальном и профессиональном развитии и повысить их профессиональную компетентность. Развитие научно-исследовательской работы обеспечивается систематизацией теоретических и практических знаний по медицине, как системы совокупных знаний, помощью студентам в овладении методикой научного поиска и развитию навыков исследовательской работы, повышению научной активности и способностей.

Опыт Полтавского государственного медицинского университета убедительно доказывает, что наиболее эффективным средством повышения качества подготовки является активное привлечение широкого круга студентов в научно-исследовательскую работу. Роль научного познания в высшем образовании является определяющим, поскольку активное участие профессорско-преподавательского состава в выполнении научно-исследовательской работы дает возможности включения последних достижений научной мысли в учебный процесс. Научная работа дает возможности раскрытия интеллектуального потенциала, как студента, так и преподавателя, внести свою частицу в исследование проблем медицины, овладеть методами научного познания и осознать важность такой деятельности в повышении своей конкурентоспособности на рынке труда. Результатом всего является формирование систематизации профессиональной информации, углубление и расширение полученных на кафедре знаний и умений.

Особенностью патофизиологии является ее тесная связь с теоретическими и клиническими дисциплинами, отражается на реализации научно-исследовательской работы студентов на кафедре. Ос-

ваивая азы научного познания, у студентов появляется необходимость углубленного изучения отдельных аспектов через эксперимент. Проведение исследований направлено на формирование у студента не только системности знаний, но и этико-деонтологических основ деятельности будущих врачей и ученых. В основе успешности научно-исследовательской работы лежит тесное сотрудничество студента и преподавателя. Это взаимодействие позволяет правильно оценить актуальность, рационально сформулировать цель и правильно спланировать и провести сам эксперимент для получения первичных данных и их обобщения. Это позволяет кафедре уже не первый год иметь высокий рейтинг со студенческой научно-исследовательской работы среди неклинических кафедр университета.

Summary

ROLE OF STUDENTS' RESEARCH ACTIITY IN FOSTERING PROFESSIONAL COMPETENCE AT THE DEPARTMENT OF PATHOPHYSIOLOGY OF POLTAVA STATE MEDICAL UNIVERSITY

Nazarenko S. M., Kostenko V. A., Akimov O. Ye, Denysenko S. V., Solovjova N. V.

Key words: student research activity, professional competence, clinical thinking, higher medical educational institution, pathophysiology.

Student research activity is one of the most important forms of the education and the driving force of quality assurance activities. Ukraine has developed a regulatory and legal framework that ensures high-quality research work, which should meet the needs of future specialists in intellectual and professional development and increase their professional competence. The involvement in research work requires, first of all, gaining deep theoretical and practical knowledge in medicine, well-designed extra-curricular activities to guide students in their mastering methodology of scientific research and developing research skills, and university promotion. The experience of Poltava State Medical University convincingly proves that the most effective means of improving the quality of training is the regular active involvement of students in research activity. The role of scientific knowledge in higher education is decisive, since the active participation of the teaching staff in fostering research skills makes it possible to demonstrate the latest scientific achievements and their practical application. Structured research activities, woven into the medical school curriculum provide an opportunity to evince the intellectual potential of both students and educators, to contribute to deeper investigation of medical problems, to master the methods of scientific investigation, and to realize the importance of such activity in increasing one's competitiveness in the labour market. This approach also contributes to better comprehension of professional information, to develop mindset associated with high professionalism.

Pathophysiology as a discipline is at the junction of theoretical and clinical disciplines that serves as a wide background to meet the diversity of students' scientific demands and interests. Involving students into structured research activities not only promotes gaining special knowledge, but also builds up ethical and deontological foundations of future successful medical research career; enhances team spirit and cooperation between students and educators. This interaction enables in clearly stating their focus and research question, engaging in an adequate critical discussion of the strengths and weaknesses of the study methods, and offering conclusions that are properly qualified in the scope given the evidence gathered and analyzed. This department is proud to maintain a high university rank on student research results performance among the non-clinical departments. The culmination of knowledge in this developmental trajectory can reinforced and extend other aspects of high quality training.